

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia
de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

DOSSIER DE PRESENTACIÓ EXPOSICIÓ
“LA FI ÉS EL PRINCIPI. PRÀCTIQUES FUNERÀRIES A LA
CATALUNYA PREHISTÒRICA”

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

PRESENTACIÓ

Hi ha tantes maneres de concebre la mort! Per a alguns, quan aquesta arriba es creua un límit, sovint un riu, i així es passa de la dimensió dels vius a la dels morts. Per a altres, en canvi, s'accedeix a la volta celestial. Pel que fa a les pràctiques funeràries prehistòriques, no ens n'han arribat els gestos, els cants, ni tampoc les emocions sentides pels que hi participaven, només ens n'han arribat restes materials. No sabem si tractaven de separar l'esperit del cos perquè pogués viatjar al més enllà, d'allargar el diàleg amb els difunts o, contràriament, d'allunyar-los per poder-los oblidar. Però no hi ha dubte que a la prehistòria les persones es van interrogar sobre la mort, també a Catalunya, i és molt probable que les seves respostes fossin diverses i, almenys en part, diferents d'allò que nosaltres coneixem.

Quan Déu creà els homes, ni la malaltia ni la mort eren necessàries, vivien sis-cents, vuit-cents i més anys, i quan finalitzava el seu temps Déu els ho feia saber a través d'un missatger. Llavors s'acomiadaven d'amics i parents i, sense morir, se n'anaven amb ell. Però hi va haver un home ric i violent que es negà a seguir als molts missatgers que Déu li envià. Era tan impiu que fins i tot els atacava per foragitar-los. Per això, passats tres anys, Déu no va tenir més remei que enviar-li la senyora malaltia i després el senyor mort, i d'ara endavant, desenganyat, va fer el mateix amb tots els altres homes.

(Mite temne, actual Sierra Leone, Àfrica occidental)

Déu plantà un hort a l'Edèn, amb els arbres de la vida i del coneixement del bé i del mal al mig, prengué a l'home i el posà en ell per a cultivar-lo i guardar-lo, i li donà el següent manament: Pots menjar de tots els arbres, però no d'aquell del bé i del mal; si ho fas, moriràs sense remei. Però la seva dona prengué el fruit i en menjà, el donà al seu marit, i ell també en menjà. Llavors, Déu pensà: Ara que l'home és com un de nosaltres, coneixedor del bé i del mal, només li falta menjar el fruit de l'arbre de la vida i viure per sempre. Així que Déu l'expulsà de l'hort de l'Edèn i, en la seva part oriental, posà els querubins i l'espasa de foc per guardar el camí de l'arbre de la vida.

(Elaborat a partir dels capítols 2 i 3 del Llibre del Gènesis)

RELACIÓ DELS ELEMENTS QUE COMPOSEN L'EXPOSICIÓ:

1- ÀMBIT 0. INTRODUCCIÓ I PREÀMBUL: Format per 6 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit: 2 unitats de preàmbul, 1 doble per al títol i 3 unitats de textos introductoris.

2- ÀMBIT 1. PRIMUM IN HUMUS: Format per 4 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit i 1 vitrina.

3- ÀMBIT 2. UN MORT UN SEPULCRE: Format per 4 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit i 2 vitrines. Recreació d'enterrament en fossa (mòdul de 4 bastidors amb il·lustració 210 x 200 cm. en relleu i dos gràfiques sobre teixit)

4- ÀMBIT 3. IMATGE DELS VIUS: Format per 4 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit i 2 vitrines.

5- ÀMBIT 4. EL PROBLEMA DELS QUE MORIEN LLUNY: Format per 4 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit i 1 vitrina

6- ÀMBIT 5. SIT TIBI TERRA GRAVIS O LA INTERVENCIÓ EN EL PAISATGE: Format per 4 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit i 1 vitrina . Recreació de sepulcre megalític (Cubicle tancat de 210 x200 x 200 cm. amb una il·lustració a l'interior i una a l'exterior, la visualització de les quals es commuta mitjançant jocs de llum que s'activen amb la presència dels visitants).

7- ÀMBIT 6. DE SOLS A ACOMPANYATS: Format per 4 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit i 2 vitrines. Recreació d'enterrament múltiple (mòdul de 3 bastidors, amb una il·lustració de 210 x 200 cm. i un text sobre teixit; 3 marcs digitals amb targetes de memòria per a la transició d'il·lustracions de suport).

8- ÀMBIT 7. L'ENTERRAMENT DE LES ELITS: Format per 4 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit i 1 vitrina.

9- ÀMBIT 8. DENIQUE IN CINERIS: Format per 4 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre teixit i 2 vitrines. Recreació incineració amb jocs de miralls per a la multiplicació de camp d'urnes i túmuls de pedres (reproducció d'urna funerària).

**La fi és
el principi**

**Pràctiques funeràries a
la Catalunya prehistòrica**

**Museu d'Arqueologia
de Catalunya**

10- ÀMBIT 9. EPÍLEG : Format per 3 bastidors de fusta i gràfica impresa sobre fusta i un audiovisual en pantalla de 32" amb memòria USB.

GRÀFICA - DIFUSIÓ

- 1 banderola de PVC confeccionada a una cara. Mides 700 X 100 cm.
- Cartell paper. Mides 43,5 X 25 cm.
- Targeta: mides 20 X 21 cm.

OBJECTES

- 316 originals amb cartel·la

AUDIOVISUALS

- Seqüències d'imatges (il·lustracions) en marcs electrònics de 10,1". Àmbit 6.
- Producció de vídeo amb seqüències actuals en Pantalla de 32". Àmbit 9.

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

ARQUEO
XVRXA
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 0
PREÀMBUL

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 0
INTRODUCCIÓ

Les pràctiques funeràries i la prehistòria catalana

L'arqueologia prehistòrica a Catalunya s'ha desenvolupat amb un ritme constant, gràcies a la feina dels arqueòlegs i a la col·laboració dels propietaris dels jaciments. Aquesta feina ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats.

La feina de les últimes dècades ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats. Aquesta feina ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats.

Els orígens de les pràctiques funeràries

En els últims anys, les dades arqueològiques han permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats. Aquesta feina ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats.

La feina de les últimes dècades ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats. Aquesta feina ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats.

L'estudi de les pràctiques funeràries prehistòriques

El treball de les pràctiques funeràries prehistòriques ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats. Aquesta feina ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats.

La feina de les últimes dècades ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats. Aquesta feina ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats.

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

En les últimes dècades, les dades arqueològiques han permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats. Aquesta feina ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats.

La feina de les últimes dècades ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats. Aquesta feina ha permès descobrir moltes coses sobre les pràctiques funeràries dels nostres avantpassats.

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

ARQUEO
XVRXA
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 1 PRIMUM IN HUMUS. La Inhumació

Primum in humus

Déu formà l'home de la pols de la terra, buidà el seu nas un alé de vida i el convertí en un ésser vivent, fins que tornà a la terra de la qual va ser format, perquè és pols i a la pols tornarà.

Il·lustració: Lluís Jover, 1998. Adaptació de l'obra de Jover, 1998.

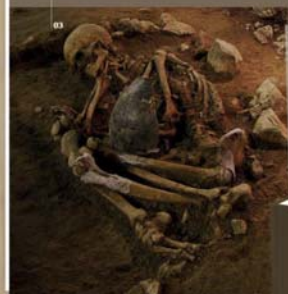
La inhumació és la forma més antiga que es coneix de sepulturar un cadàver.

Inhumar, del llatí *in* (dentra) i *humus* (terra), és la forma de sepulchre en què el cadàver s'enterra a la terra. La primera inhumació documentada a Catalunya és la de la Cova del Moro i la de la Cova del Fum, que són pròpies de l'època del Neolític. A partir d'aquí, la inhumació es va generalitzant i es va desenvolupant a través de diferents formes: enterrament directe a terra, enterrament en cova, enterrament en urna, enterrament en sarcòfag, etc.

Amb el creixement demogràfic neolític, segurament va ser més necessari enterrar els morts, però això no explica ni la varietat de sepulcres ni tot el que els acompanyava.

A principis del neolític, més o menys a Catalunya, s'ha documentat l'enterrament en cova. Aquesta forma de sepulchre és molt antiga i es va desenvolupant a través de diferents formes: enterrament directe a terra, enterrament en cova, enterrament en urna, enterrament en sarcòfag, etc.

Distribució geogràfica del primer enterrament en cova a Catalunya

Mapa de Catalunya que mostra la localització dels primers enterraments en cova. Els punts vermells indiquen les localitzacions dels enterraments en cova. Els punts grocs indiquen les localitzacions dels enterraments en urna. Els punts blaus indiquen les localitzacions dels enterraments en sarcòfag.

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 2

UN MORT UN SEPULCRE. Sepulcres individuals.

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

UN MORT UN SEPULCRE. Recreació de sepulcre en fossa.

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 3 IMATGE DELS VIUS

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 4

EL PROBLEMA DELS QUE MORIEN LLUNY

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

ARQUEO
XVRXA
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 5

SIT TIBI TERRA GRAVIS O LA INTERVENCIÓ EN EL PAISATGE

Sit tibi terra gravis o la intervenció en el paisatge

*Les pedres són l'esperit
perillós dels atempanats.*

Font: Llibre de l'Àlbum de l'Arqueologia, 1988.

Els sepulcres megalítics van poder
tenir un significat religiós, però
potser també social i territorial.

Perquè un sepulcre té una funció religiosa, cal que sigui reconegut
i visible i que per tant es construïssin grans pedres. Les megalites
megalithes són, però, a Catalunya, un tipus de pedres que són del
megalitisme i no són del megalitisme. Les megalites són, però, a Catalunya,
un tipus de pedres que són del megalitisme i no són del megalitisme.

Per construir alguns sepulcres
megalítics es van reutilitzar pedres de
monuments destruïts, la qual cosa s'ha
relacionat amb practiques iconoclastes.

En prehistòria, quan es construïen alguns sepulcres megalítics, es van reutilitzar pedres de monuments destruïts, la qual cosa s'ha relacionat amb practiques iconoclastes.

El nombre de sepulcres megalítics a Catalunya és de 1.000. El nombre de sepulcres megalítics a Catalunya és de 1.000.

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

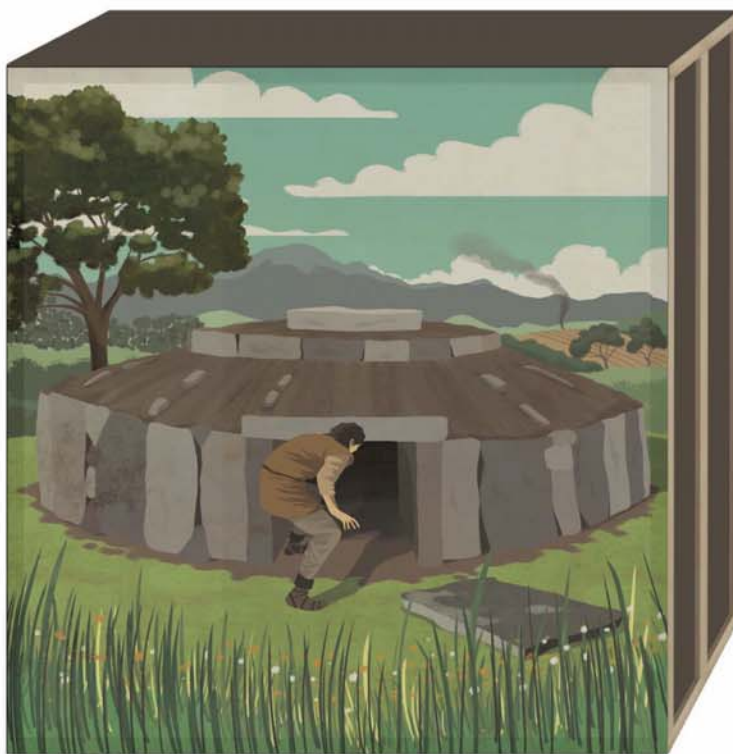

Museu d'Arqueologia de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 5

SIT TIBI TERRA GRAVIS. Recreació sepulcre megalític.

Imatge de la recreació sense il·luminació interior.

Imatge de la recreació amb il·luminació interior activada per detector de presència.

La fi és el principi

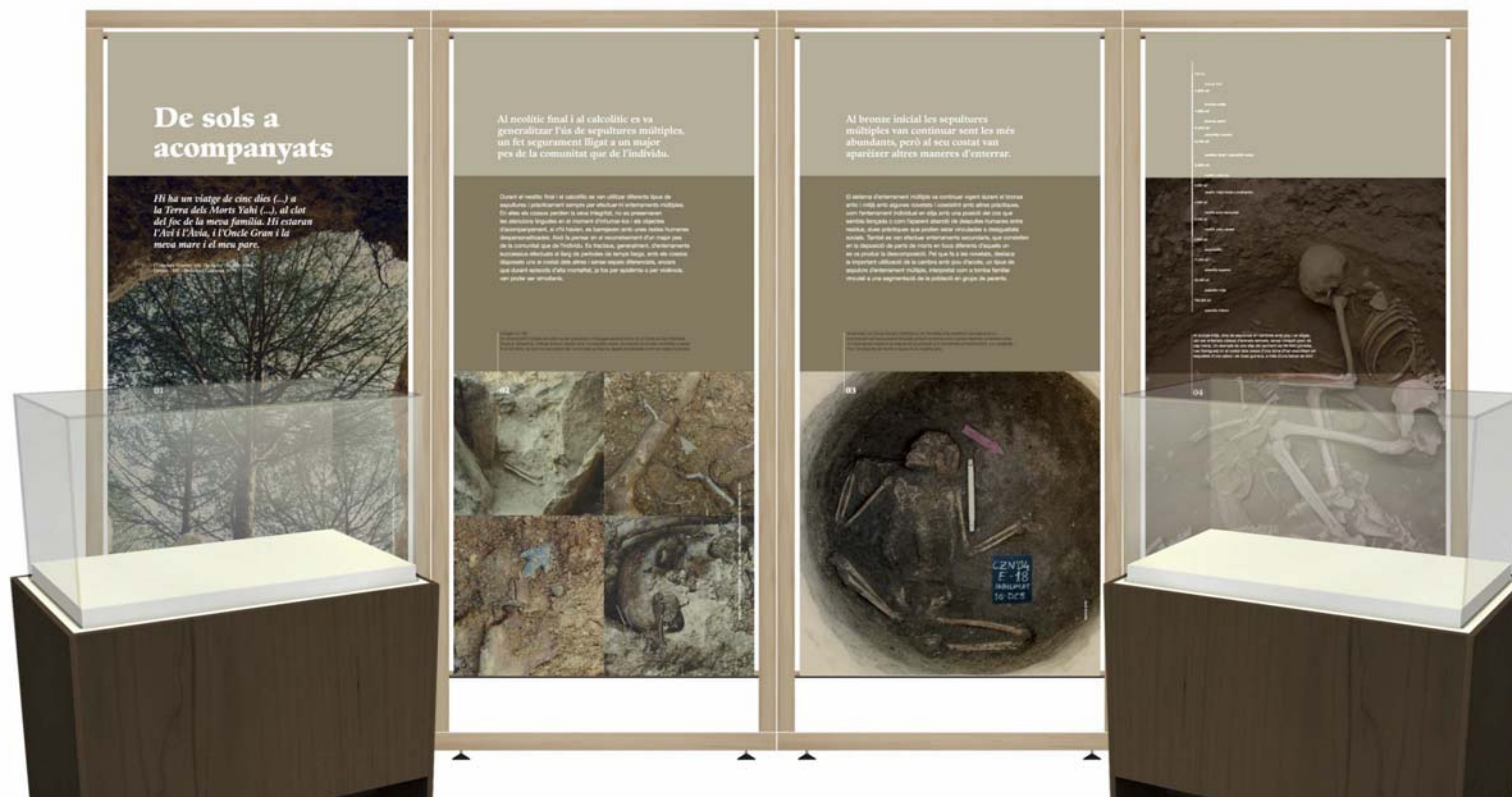
Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

ARQUEO
XVRXA
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 6 DE SOLS A ACOMPANYATS

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

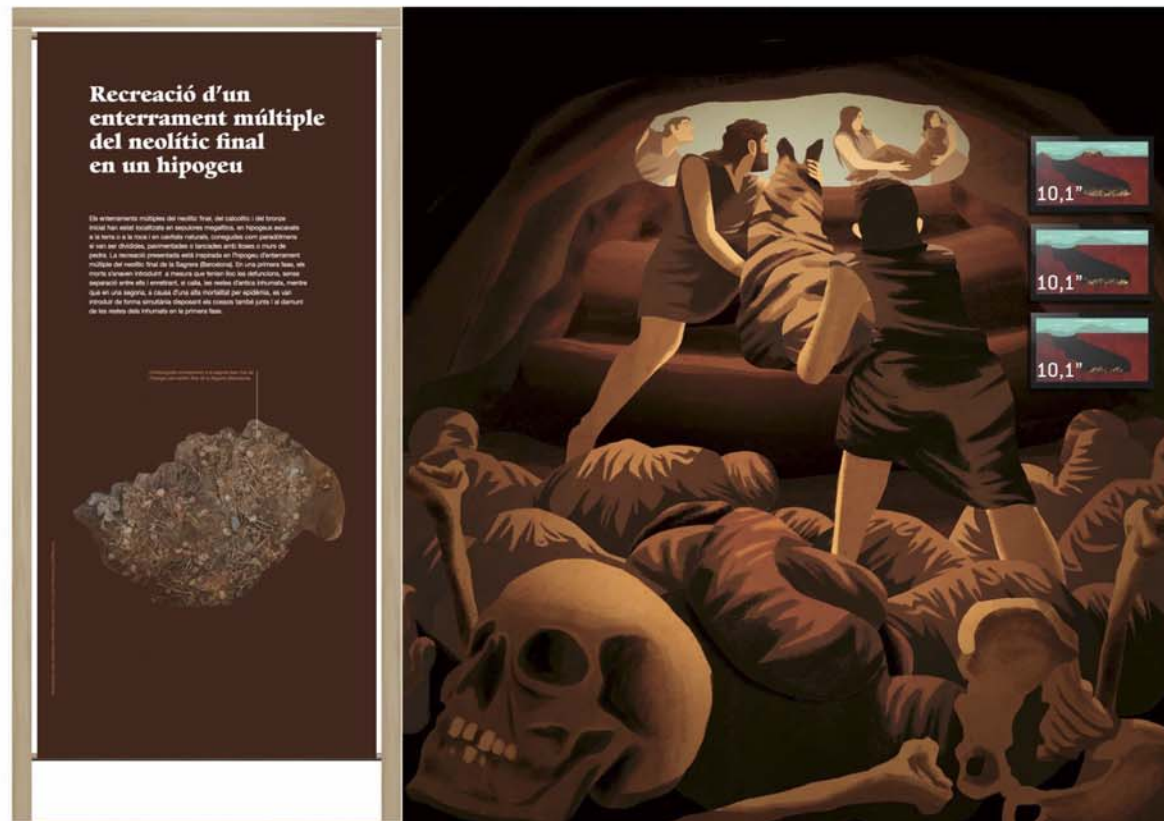

Museu d'Arqueologia de Catalunya

ARQUEO
XVRXA
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 6

DE SOLS A ACOMPANYATS. Recreació d'enterrament múltiple

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 8 DENIQUE IN CINERIS. Incineració

Denique in cineris

Hèracles, fill del déu Zeus i la mortal Alcmena, mortalment enverinat per la seva esposa Deianira, va ser dut al mont Itea per ser cremat en una pira de troncs d'olivera i troncs d'ulastre. Un cop consumida la seva part mortal, un núvol foscilità i, entre trons, Zeus el transportà a l'Olimp.

(Pausanias, *Descripció de la Grècia*, 2, 15, 1-2)

El text de la llegenda és una adaptació de la llegenda clàssica i no ha de ser considerat com a font de informació històrica.

Al final de la prehistòria es va generalitzar un ritual funerari basat en la incineració dels cadàvers.

Ante el final de la prehistòria, quan les cèl·lules d'habitats que es produïen en el camp, es va generalitzar el ritual funerari de la incineració dels cadàvers, un ritual que consistia en cremar el cadàver en una pira de troncs d'olivera i troncs d'ulastre. Un cop consumida la seva part mortal, un núvol foscilità i, entre trons, Zeus el transportà a l'Olimp.

El text de la llegenda és una adaptació de la llegenda clàssica i no ha de ser considerat com a font de informació històrica.

La generalització de la incineració va imposar dedicar molt temps i mitjàs recursos a les pràctiques funeràries.

El ritual funerari de la incineració consistia en cremar el cadàver en una pira de troncs d'olivera i troncs d'ulastre. Un cop consumida la seva part mortal, un núvol foscilità i, entre trons, Zeus el transportà a l'Olimp.

El text de la llegenda és una adaptació de la llegenda clàssica i no ha de ser considerat com a font de informació històrica.

Mapa de la Península Ibèrica

La llegenda indica la localització dels jaciments arqueològics de la prehistòria.

El mapa mostra la localització dels jaciments arqueològics de la prehistòria.

La llegenda indica la localització dels jaciments arqueològics de la prehistòria.

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 8

DENIQUE IN CINERIS. Recreació incineració

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

**ARQUEO
XVRXA**
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Àmbit 9
EPÍLEG

La fi és el principi

Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica

Museu d'Arqueologia de Catalunya

ARQUEO
XVRXA
CATALUNYA, TERRITORI ARQUEOLÒGIC

Cartell 43,5 x 25 cm

Lona 700 x 100 cm

Invitació 10 x 21 cm